

М. ШВЕЦЬ, доктор економічних наук, професор

До проекту КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Національна комісія зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права схвалила проект **Концепції державної мовної політики в Україні**.

Як ми вважаємо, недоліком проекту Концепції державної мовної політики в Україні (див. стор. 105 цього журналу) є відсутність економічних розрахунків. При розгляді питань щодо застосування мов і, зокрема, надання статусу другої державної мови потрібно враховувати величини додаткових затрат живої і матеріалізованої праці та відповідно передбачати це в бюджетах.

Для прикладу порівнюємо тексти статті 10 Конституції України мовою оригіналу та у перекладі російською мовою.

Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова	Статья 10. Государственным языком в Украине является украинский язык
Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.	Государство обеспечивает всестороннее развитие и функционирование украинского языка во всех сферах общественной жизни на всей территории Украины.
В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.	В Украине гарантируется свободное развитие, использование и защита русского, других языков национальных меньшинств Украины.
Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.	Государство способствует изучению языков международного общения.
Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.	Применение языков в Украине гарантируется Конституцией Украины и определяется законом.

Розмістимо наведені тексти ущільнено в прямокутники по 30 знаків у рядку і підраховуємо кількість букв українською та російською мовами.

100 %	Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.	113,6 %	Статья 10. Государственным языком в Украине является украинский язык. Государство обеспечивает всестороннее развитие и функционирование украинского языка во всех сферах общественной жизни на всей территории Украины. В Украине гарантируется свободное развитие, использование и защита русского, других языков национальных меньшинств Украины. Государство способствует изучению языков международного общения. Применение языков в Украине гарантируется Конституцией Украины и определяется законом.
	Український текст – 375 букв		Російський текст – 436 букв

При рівній кількості слів у текстах кількість букв у них відрізняється на 13,6 %. Це спостерігається також при порівнянні будь-яких текстів українською та російською мовами.

Наведений приклад ілюструє, що українські тексти стисліші, середня довжина слова, тобто кількість букв у ньому, менша і, відповідно, це потребує меншої пам'яті та носіїв інформації, а тому швидше збирається і обробляється, приймається та передається як людиною, так і технічними засобами.

Отже, використання української мови в порівнянні з російською дає економію живої і матеріалізованої праці, зменшується завантаженість друкарок, операторів комп'ютерного набору, каналів зв'язку, потреба в носіях для документів, справ, книг та потребу часу для написання і читання текстів.

Отже, є економічно обґрунтовані підстави: ввести коефіцієнт, що компенсує оплату праці співробітників інформаційної сфери при переході на ту чи іншу мову та встановлювати величини авторських винагород за друковані праці.

Підвищення продуктивності праці в інформаційній сфері, економія матеріалізованої праці в межах десяти відсотків за рахунок широкого використання української мови є достатньо великим резервом, ігнорування якого є втратою вигоди.

Крім цього, рідна мова для кожної нації є природною, отже вона є оптимальним засобом пізнання, творчості, спілкування і продуктивності праці в інформаційній сфері.

Примусове витіснення української мови із вжитку протягом кількох століть проводилось державами, що панували над певними частинами України (див., наприклад, “Тернистий шлях Українства” в роботі Г. Півторака “Проходження українців росіян, білорусів та їх мов” – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 152 с.).

Для стимулювання відродження широкого використання рідної української мови може здійснюватись також шляхом, як це робилось щодо російської мови та використання іноземних мов.

Один із прикладів. У 1983 році постановою ЦК КПРС про посилення вивчення російської мови в школах була встановлена виплата у 16 % надбавки до платні вчителям російської мови та літератури. Про це також йшлося у директиві колегії Міністерства освіти УРСР “Про додаткові заходи по удосконаленню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах, педагогічних навчальних закладах, дошкільних і позашкільних установах республіки”.

Нині діє постанова Кабінету Міністрів України щодо надбавки і платні за використання іноземних мов від 10 до 20 %.

Наведені розрахунки і пропозиції мають бути враховані у запропонованій Концепції державної мовної політики в Україні.

~~~~~ * * * ~~~~~